

Κυριάκου Χατζηιωάννου

Η Καταγωγή των Τουρκοκυπρίων
Και το Κυπριακό

Πρόλογος

Η μελέτη αυτή πρωτοπαρουσιάστηκε σαν διάλεξη από το Βήμα του «Πνευματικού Ομίλου Λεμεσού» στις 4 Δεκεμβρίου 1975 κι' αργότερα από το βήμα των «Συστεγαζομένων Οργανώσεων ΠΑΣΥΔΥ, ΠΟΕΔ, ΟΕΛΜΕΚ και ΕΤΥΚ» στη Λάρνακα, στις 18 Φεβρουαρίου 1976.

Για τους περισσότερους ακροατές το περιεχόμενο της ομιλίας υπήρξε αποκαλυπτικό στα πλείστα σημεία της και γι' αυτό με παρώτρυναν να την δημοσιεύσω για τη «μεγάλη διαφωτιστική αξία, εθνολογική και πολιτική».

Πείστηκα πως η δημοσίευσή της είναι και δικαιολογημένη κι' επιβεβλημένη γιατί όπως πιστεύω, θα δώσει αφορμή για μια νέα θεώρηση στην πολιτική μας γραμμή. Έτσι παραδίδω σήμερα στη δημοσιότητα τη διάλεξη εκείνη αφού επεξεργάσθηκα το κείμενό της ώστε να πάρη τη μορφή μελέτης.

Ο συγγραφέας δεν διεμόρφωσε αυτές τες ιδέες, που αναπτύσσει εδώ, μετά την εισβολή της Τουρκίας στην Κύπρο. Ως ιστορικός, γλωσσολόγος και λαογράφος έβλεπε τους Τουρκοκυπρίους βάσει της καταγωγής των σαν αδελφούς. Και πίστευε πως με μια κατάλληλη πολιτική απέναντί τους θα τους κερδίσαμε. Διεκήρυττε αυτές τες ιδέες του παντού κι' όπου μπορούσε τες εφάρμοζε. Κι' όταν μετά τις ταραχές των Τουρκοκυπρίων του 1963, που έγιναν κατ' εντολήν της Άγκυρας κι' αποσκοπούσαν στη δημιουργία συνθηκών τέτοιων, που να δικαιολογούν μια τουρκική εισβολή, ο συγγραφέας ζήτησε ακρόαση από τον Μακαριώτατο κι' αργότερα από τον Πρέσβυ της Ελλάδος κ. Αλεξανδράκη στα 1965 κι' ανέπτυξε την άποψη, πως έπρεπε να επικρατήσει η πολιτική με σύνθημα «οπίσω προς την Ζυρίχη». Γιατί εκεί που πήγαιναν τα πράγματα η Ζυρίχη θα φάνταζε σαν ευλογία μπροστά σ' οποιαδήποτε άλλη λύση, που θα μπορούσε να δοθή». Δυστυχώς διάφορες καταστάσεις δεν επέτρεψαν να γίνη τίποτε. Γι' αυτές θα κάμω διεξοδικό λόγο κάπου αλλού. Εκείνοι όμως που ωρύονταν πως η Κύπρος ανήκε στον «Ενιαίον αμυντικόν χώρον, ούτινος την ευθύνην έχει η Ελλάς» και δεν άφησαν ούτε τους Ρωσικούς πυραύλους να έλθουν στην Κύπρο ούτε τα Τσεχοσλοβακικά όπλα στα χέρια των Ελλήνων της Κύπρου, εβυσσοδομούσαν την καταστροφή της κι' όχι την άμυνά της, καταστροφή παρόμοια με της Μικρασιατικής. Κι' έτσι παρέδωσαν την Κύπρο στους Τούρκους άοπλη, ανυπεράσπιστη, εγκαταλελειμμένη, διαβρωμένη από την προπαγάνδα τους, κα μας έκαμαν να γευτούμε την ατίμωση, τη σφαγή, την αιχμαλωσία, τη λεηλασία των περιουσιών, τον ξεριζωμό και την προσφυγιά, από την οποία και γράφω τις γραμμές αυτές.

Κ.Χ.

Οδ. Κεφαλληνίας 15
Λεμεσός, Μάιος 1976

Η ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΤΟΥΡΚΟΚΥΠΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Αφορμή στο θέμα της συνοπτικής αυτής μελέτης έδωσε η τηλεοπτική συζήτηση της νύκτας της 29^{ης} Μαΐου του 1975, στο πρόγραμμα «Σχολιάζοντας την Επικαιρότητα» μεταξύ των αρχηγών των κομμάτων Κληρίδη, Παπαϊωάννου, Λυσσαρίδη και Ευδόκα.

Παραθέτω εδώ περιληπτικά τις θέσεις που πήραν ο καθένας, γιατί αυτές έχουν άμεση σχέση με το θέμα, που θα διαπραγματευθώ.

Όλοι συμφώνησαν πως πρέπει να συναδελφωθούμε με τους Τουρκοκυπρίους και να ζήσουμε ειρηνικά μαζί τους, ως ίσοι προς ίσους. Στη συνέχεια εξετάστηκαν τα αίτια της διαιρέσεως και των διαφορών με τους Τουρκοκυπρίους. Οι κύριοι Παπαϊωάννου και Λυσσαρίδης υπεστήριξαν με πάθος ότι προήλθαν από τους ιμπεριαλιστές και αποικιοκράτες που εφάρμοσαν το δόγμα «διαίρει και βασίλευε». Σ' αυτές τις απόψεις, αντέδρασε ο κ. Κληρίδης και υπεστήριξε ότι πρωτίστως φταίν τα λάθη μας, που προήλθαν από την ανικανότητά μας να χειρισθούμε καταλλήλως το πολιτικό αυτό θέμα, από την ανικανότητά μας να δημιουργήσουμε φιλικές σχέσεις με τους Τουρκοκυπρίους. Ασφαλώς, προσέθεσε, η ιμπεριαλιστική συνωμοσία έπαιξε κάποιο ρόλο στη διαμόρφωση της σημερινής τραγωδίας, αλλά εμείς δημιουργήσαμε τις προϋποθέσεις για την επέμβαση ξένων συμφερόντων. Οφείλομε ν' αναγνωρίσουμε, είπε, ότι διεπράξαμε σοβαρά σφάλματα στο θέμα της δημιουργίας φιλικών και στενών σχέσεων με τους Τουρκοκυπρίους.

Ο κ. Παπαϊωάννου δευτερολογώντας είπε ότι το κόμμα του πάντοτε υπεστήριξε τους τούρκους εργάτες με τους οποίους είχαν μια συναδέλφωση και πάντοτε προπαγάνδιζε αυτή την πολιτική της συναδελφώσεως δια των συνδικαλιστικών κοινών συμφερόντων. Δηλαδή, άφησε να εννοηθεί ότι ο κομμουνισμός θα φέρη την πλήρη συναδέλφωση, ο κομμουνισμός που καταπολεμά τόσο τον σωβινισμό όσο και τον ιμπεριαλισμό, τους δύο ισχυρούς φορείς της διαιρέσεως των λαών και της εκμεταλλεύσεώς των.

Ο κ. Λυσσαρίδης πάλι υπεστήριξε ότι το κόμμα του θεωρεί τους Τούρκους της Κύπρου αδελφούς όχι με την έννοια ότι είναι ομόφυλοι, αλλά μέσα στην έννοια του σοσιαλισμού, που θέλει τους ομοϊδεάτες συναδελφωμένους αγωνιστές εναντίον του ιμπεριαλισμού. Μόνο μέσα στον αγώνα, αυτό είπε, θα δημιουργήσουμε τις γέφυρες για να ενώσουμε τα χέρια μας με τους Τουρκοκυπρίους εναντίον των Τούρκων εισβολέων, οι οποίοι καταταρνανούν τόσο τους Τουρκοκυπρίους όσο και τους Ελληνοκυπρίους. Το κόμμα του είπε, άρχισε πράγματι αυτόν τον αγώνα και βρήκε μεγάλη ανταπόκριση στις μάζες των καταταρνανωμένων Τουρκοκυπρίων. Αλλά χρειάζεται περισσότερη δραστηριότητα για να τους πείσουμε πως ο Τούρκος της Τουρκίας έρχεται εδώ ως πληρεξούσιος ξένων συμφερόντων. Κι' όταν αυτό επιτευχθή, θα σχηματισθή κοινό μέτωπο κατά των δυνάμεων κατοχής. Αυτοί πρέπει να είναι οι στόχοι μας, είπε.

Ο κ. Ευδόκας συμφώνησε κι αυτός ότι πρέπει να δημιουργηθή κλίμα συναδελφώσεως Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, αλλά αυτή η

συναδέλφωση είναι αδύνατο να επιτευχθή, αν δεν δοθή μια δίκαιη λύση στο Κυπριακό. Κατά τη γνώμη μου οι αρχηγοί των κομμάτων είδαν το θέμα της συναδελφώσεως μέσα στα στενά όρια της κομματικής των τοποθετήσεως και της κοινωνικής των ιδεολογίας κι όχι μέσα στα ιστορικά δεδομένα, τα οποία κατά την αντίληψή μου είναι τα μόνα που μπορούν να φέρουν την συναδέλφωση. Και τα ιστορικά δεδομένα, όπως θα προσπαθήσω ν' αποδείξω, λεν ότι οι Τουρκοκύπριοι είναι πράγματι, στη μεγάλη τους πλειονότητα, ομόφυλοί μας, που ασπάσθηκαν τη θρησκεία του Ισλάμ, κατά την άθλια περίοδο της Τουρκοκρατίας. Αυτού του γεγονότος, αμφιβάλλω αν έχουν επίγνωση οι πολιτικοί αρχηγοί μας και είμαι βέβαιος ότι πολύ ολιγώτερη επίγνωση έχει ο λαός μας στο σύνολό του. Γι' αυτό φρονώ πως η διαφώτιση δεν είναι προς τους Τουρκοκυπρίους, που έπρεπε και πρέπει να απευθύνεται, αλλά προς εμάς τους Ελληνοκυπρίους. Εμείς πρώτοι έπρεπε και πρέπει να ενστερνισθούμε την ιδέα της συναδελφώσεως, βάσει των βαθύτερων αυτών αιτίων της ιστορικής δεοντολογίας και να τη μεταδώσουμε και στους Τουρκοκυπρίους για ένα κοινό μέτωπο εναντίον των εισβολέων.

Ότι ούτε οι πολιτικοί μας ούτε ο λαός γνωρίζουν σαφώς αυτήν την ιστορική αλήθεια της καταγωγής της ολότητας σχεδόν των Τουρκοκυπρίων από τους εξωμότες Έλληνες δηλ. τους Λινοπάμπακους, φαίνεται από το εξής περιστατικό.

Τον Σεπτέμβριο του 1963 στο λόγο μου, που εξεφώνησα στο Λιοπέτρι, με την ευκαιρία του εθνικού μνημοσύνου των τεσσάρων ηρώων του απελευθερωτικού μας αγώνα, που έπεσαν στον Αχυρώνα, είπα, ανάμεσα στ' άλλα, πως πρέπει οι σχέσεις προς τους Τουρκοκυπρίους να είναι αδελφικές, γιατί είναι κι αυτοί Έλληνες, που μέσα στα σκοτεινά χρόνια της Τουρκικής τυραννίας αλλαξοπίστησαν, έγιναν στην αρχή λινοπάμπακοι κι αργότερα τράβηξαν σιγά-σιγά προς τον ισλαμισμό, που τους έδωσε την Τούρκικη πολιτογράφηση.

Μετά που τελείωσα τον λόγο μου, δυο φίλοι βουλευτές με πλησιάσαν και μου είπαν με προφανή έπληξη: «Τι είναι αυτά τα καινά δαιμόνια που εισήγαγες με τον λόγο σου, Κύριε Χατζηγιάννου:» κι απάνω στη συζήτηση άλλος φίλος, Λιοπετρίτης αυτός, επενέβη για να πη στους συνομιλητές μου: «Καλά σας λέει ο κ. Χατζηγιάννου. Εμένα ο παππούς μου ήταν λινοπάμπακος, Μαχμούμ με τους Τούρκους και Μιχάλης με τους Χριστιανούς. Κι' όταν έρχονταν οι Τούρκοι για να συλλάβουν κανένα Χριστιανό, που κατέφευγε κατατρεγμένος στο χωριό μας, έβγαινε ο παππούς μου μπροστά στην είσοδο του χωριού και τους έδιωχνε. Τόση δύναμη είχε. Με την Αγγλοκρατία ξαναγύρισε στον Χριστιανισμό. Ο γιος του έγινε και παπάς».

Αποσπάσματα του λόγου μου εκείνου δημοσιεύτηκαν στον Τύπο κι' έδωσαν αφορμή στον κ. Denktash να εκδηλώση την αντίδρασή του στην εφημερίδα Cyprus Mail.

Μετά ένα μήνα περίπου διάβαζα στον Τύπο απάντηση του Μακαριωτάτου σ' ερώτηση ξένου δημοσιογράφου από πού προέρχονται οι Τουρκοκύπριοι. Η απάντηση ήταν ότι είναι ξένοι προς την Κύπρο, τούρκοι της Τουρκίας, που εγκατεστάθηκαν εδώ κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Την εποχή εκείνη

συζητούνταν διάφορες λύσεις του Κυπριακού – ήταν προ της υποβολής των 13 σημείων – και υποθέτω ότι ο Μακαριώτατος πήρε αυτή τη θέση με την ελπίδα ότι τα Ηνωμένα Έθνη ή κι αυτοί οι Τούρκοι θ' απεφάσιζαν την μεταφορά των Τουρκοκυπρίων στην Τουρκία με την καταβολή αποζημιώσεων ή με την ανταλλαγή τους με τους Έλληνες της Κωνσταντινουπόλεως.

Αλλά θα μου πήτε ίσως: «Ας υποθέσωμε, Κύριε, ότι εμείς οι Ελληνοκύπριοι πειθόμαστε ότι οι Τουρκοκύπριοι είναι αδελφοί μας και έστω ότι πείθονται κι' οι Τουρκοκύπριοι ότι είναι από την ίδια φυλή μαζί μας. Αυτό το γεγονός θα είχε καμιά βαρύνουσα σημασία; Δεν βλέπετε πως οι εμφύλιοι πόλεμοι είναι από τους πιο φοβερούς, αφού έχετε χθεσινό παράδειγμα το πρόσφατο εγκληματικό πραξικόπημα στην Κύπρο και τον εμφύλιο σπαραγμό στην Λίβανο μεταξύ Αράβων μουσουλμάνων και Αράβων Χριστιανών;» Η απάντησή μου είναι ότι αυτό είναι αλήθεια. Μα οι εμφύλιοι σταματούν κι' οι ομόφυλοι συμφιλιώνονται και πάλι, χωρίς διάσπαση της εθνικής τους ενότητας, αρκεί να παραδεχθούν ότι έχουν κοινή καταγωγή.

Ίσως πάλι να μου πήτε: «Εφόσο στο Λιοπέτρι υπάρχει άνθρωπος που θυμάται πως ο παππούς του ήταν λινοπάμπακος, δεν υπάρχουν άραγε Τούρκοι που θυμούνται κι' αυτοί να είναι πρόθυμοι να επιστρέψουν στην πίστη των προγόνων τους με μια κατάλληλη διαφώτιση και πολιτική εκ μέρους μας;» Πολύ φοβούμαι ότι έχουμε χάσει πια το τραίνο αυτό μπορούσε να γίνη όταν οι σημερινοί Τουρκοκύπριοι βρίσκονταν στο στάδιο του λινοπαμπακισμού στις αρχές της Αγγλοκρατίας. Τώρα είναι αργά και σ' ενίσχυση αυτού που λέω, αναφέρω την εξής περίπτωση.

Στα 1948 κάποια εργάτρια έσκαβε στα θεμέλια μιας αίθουσας του Γυμνασίου στην Αμμόχωστο. Ο εργολάβος, καθώς περνούσα μια μέρα απ' εκεί με σταμάτησε για να με ρωτήσει αν καταλάβαινα τί εθνικότητας ήταν η εργάτρια, Τουρκάλα ή Ρωμιά; Η εργάτρια, μια κοπελίτσα λυγερόκορμη, ψηλή, λεπτοκαμωμένη, με ροδοκόκκινα μάγουλα κι' έξυπνα μαύρα μάτια, ως 18 χρονών, από τις πιο όμορφες κοπέλες που έχω δει της Κύπρου, σταμάτησε το σκάψιμο και σαν αλαφίνα ορθώθηκε ν'αφουγκρασθή τί λέγαμε.

-«Ρωμιά είναι, του λέω, θέλει και ρώτημα;»

-«Κι' όμως είναι Τουρκάλα, μου λέει, μα Τούρκικα δεν ξέρει.»

Αποτάθηκα στην κοπέλα και τη ρώτησα:

-«Turca bilirsin?»

-«Εγινώ, μου είπε, Τούρτσικα εν – ι – ξέρω. Σύντυσέ μου Ελληνικά.»

-«Είσαι Τουρκάλα;» της είπα.

-«Ναι, είμαι», μου απαντά.

-«Αφου είσαι Τουρκάλα, γιατί δεν ξέρεις Τούρκικα;»

-«Γιατί εμ μ' εμάθαν οι γονιοί μου.»

-«Οι γονιοί σου ξέρουν Τούρκικα;»

-«Όϊ, έν – ι – ξέρουν .»

- «Μ' αφου είναι Τούρκοι, γιατί δεν ξέρουν Τούρκικα;»

-«Γιατί εν τους εμάθαν οι γονιοί τους.»

Είχε δίκαιο η κοπέλλα, δεν ήξερε Τούρκικα γιατί δεν ήξεραν ούτε οι γονιοί της ούτε οι πρόγονοί της. Μας μένει καμιά αμφιβολία πως αυτοί ήταν Ελληνικής καταγωγής;

-«Άκου, Αϊσιέ, της είπα, γιατί Αϊσιέν της έλεγαν, εσύ είσαι Ελληνίδα, και να δεχθής να σε βαφτίσουμε και να σε κάμουμε Χριστιανή». Αγρίεψε.

-«Παρά να με βαφτίσετε και να με κάμετε Χρισκιανήν, καλλύπτερα να με σκοτώσετε τζαι να με θαψετε μέσ' στούν' τολ λούκκον, που σγάφω, « είπε.

Βλέπετε η νεαρή κοπέλλα ένιωθε πως ήταν μουσουλμάνα και καθένας είναι ό,τι νιώθει πως είναι. Δεν εννοούσε με κανένα τρόπο να γίνη Χριστιανή, έστω κι' άν πίστεψε πως ήταν Ελληνικής καταγωγής.

Ακόμα και στις μέρες μας υπάρχουν Λινοβάμβακοι και, να, πως περιγράφει την διαγωγή τους ο ερευνητής του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών, κ. Μενέλαος Χριστοδούλου σε μια ανακοίνωσή του κατά το 1972, βασισμένη σ' έρευνά του του έτους 1962, που δημοσιεύθηκε στο «Συμπόσιον Λαογραφίας». «Είδον, γράφει (σ. 108), Λινοβάμβακους να ποιώσι το σχήμα του σταυρού, να επικαλώνται το όνομα της Παναγίας, να προσκυνώσι (τας αγίας εικόνας) και (εγώ ο ίδιος) μετέσχον εις βάπτισιν αυτών και εν τούτοις παραμένουσι μετ' επιμονής Λινοβάμβακοι και εμφανίζονται ως Τούρκοι. Καταναλίσκουσι τον χοίρειον κρέας αλλ' αρνούνται τούτο δημοσία.» Και στη σ. 107 της ανακοίνωσης του γράφει: «Μετ την διάκρισιν των Λινοβαμβάκων της Τυλλιρίας εις Έλληνας και Τούρκους, συνέβη να ευρεθώσι χριστιανοί τα τέκνα και μωαμεθανοί οι γονείς, και τούτο συνέβη και μεταξύ αδελφών και εξαδέλφων και άλλων συγγενών. Οι ούτω διακριθέντες εξακολουθούσι και σήμερον να συναγελάζωνται και να προσφωνούνται αλλά δεν αισθάνονται την ανάγκην οι μωαμεθανοί να γίνωσι χριστιανοί, λαμβάνοντες αφορμήν εκ των συγγενών των.» Και στη Λεμεσό στις αρχές του αιώνα μας ένας κλάδος μιας οικογενείας Λινοβαμβάκων επέστρεψε στον χριστιανισμό κι' έδωσε διαπρεπείς Έλληνες πολίτες, τους Ρούσους, ενώ άλλος κλάδος του Οσμάνη του Καλλικά έκλινε οριστικά στον μωαμεθανισμό και πολιτογραφήθηκαν Τούρκοι. Η πρώτη μάλιστα Ελληνίδα γιατρός της Λεμεσού Μαρία Ρούσου σπούδασε με έξοδα Τούρκου θείου της.

Μ' από πού προέρχονται αυτοί οι Λινοβάμβακοι; Με την τουρκική κατάκτηση της Κύπρου (1571), οι κάτοικοί της βρέθηκαν σε μεγάλη εξαθλίωση. Η ζωή, η τιμή κι' η περιουσία τους βρισκόταν στο έλεος των Τούρκων. Οι Έλληνες υφίσταντο κάθε είδους καταπίεση. Ήταν ευτελείς ραγιάδες της πανίσχυρης οθωμανικής αυτοκρατορίας. Για να δικαιούνται να εκτελούν κι αυτά τα θρησκευτικά των καθήκοντα έπρεπε να πληρώνουν φόρο κατά κεφαλή, το λεγόμενο χαράτσι. Οι τούρκοι είχαν όλα τα προνόμια κι οι άπιστοι όλες τες υποχρεώσεις. Κάτω απ' αυτό το βαρύ φορτίο εμφανίστηκε ο λινοπαμπακισμός. Οι Λινοπάμπακοι δεν είναι αίρεση αποκλειστική της Κύπρου. Στ' άλλα μέρη της Τουρκικής αυτοκρατορίας φέρουν την ονομασία κρυπτοχριστιανοί. Στην Κύπρο επεκράτησε αυτή η σκωπτική ονομασία «Λινοπάμπακοι» και σημαίνει πως ήταν σαν το παννί που έχει ίσια κι ανάποδη. Η ίσια τους ήταν λινή, χριστιανική, κι η ανάποδή τους ήταν βαμβακερή, τούρκικη. Οι Λινοπάμπακοι εξαιρούνταν από τον φόρο του χαρασίου γιατί δήλωναν πως ήταν τούρκοι.

Είναι γνωστό πως τον φόρο αυτό τον εισέπραττε η Αρχιεπισκοπή και τον κατέβαλλε στην τουρκική κυβέρνηση της Κύπρου. Γι' αυτό κρατούσε κατάστιχα των φορολογουμένων χριστιανών. Από έρευνες σ' αυτά τα κατάστιχα που έκαμε ο διευθυντής του Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών κ.

Θεόδωρος Παπαδόπουλος (Παπ. Σ. 40 κεξ.) εξακριβώθηκαν τα εξής: Μεταξύ του 1825 και 1832μ 16 χωριά που ήταν στα 1825 φορολογήσιμα, γιατί ήταν χριστιανικά, στα 1832 δεν φέρονται στον κατάλογο των φορολογησίμων, άρα οι κάτοικοι δήλωσαν πως ήταν τούρκοι. Αλλά δεν φαίνεται πως οι κάτοικοι τους δέχθηκαν αμέσως τον μωαμεθανισμό, παρά ότι βρίσκονταν ακόμα στο στάδιο του λινόπαμπακισμού. Αυτό το συμπεραίνουμε από το γεγονός ότι από τα 16 αυτά χωριά, σήμερα μόνο τα 9 είναι τούρκικα (Μελούντα Μεσαριάς, Μαρκιν, Τζιβισίλιν, Κούκλια Μεσαριάς, Σίντα, Μαλούντα Πάφου, Πραστειόν Πάφου, Καντού και Πλατανισσός), τα 5 είναι μικτά Ελληνοτουρκικά (Δένια, Φλάσου, Παλαίκυθρον, Σύγκραση, Μονιάτης) και 2 Ελληνικά (Σκούλλη και Μονάγριν). Πότε έγινε αυτή η μεταστροφή δεν ξέρουμε ακριβώς, μα ασφαλώς κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας, είτε στην αρχή της είτε κι' αργότερα. Αφού στα 1906, που ο Μενάρδος έγραφε το Τοπωνυμικόν του (σ. 36), οι κάτοικοι των χωριών της Τηλλιριάς, Κότσινα και Αλέβκα ήταν ακόμα Λινόπάμπακοι. Οι Λινόπάμπακοι όμως άλλων χωριών είχαν πια κλίνει οριστικά προς το Ισλάμ πριν από το 1906 και ο Μενάρδος προσθέτει: «Τούτο' αυτό βεβαίως έπαθε (δηλαδή, όπως χάθηκε το άγιος μπροστά από τα ονόματα τω χωριών Νικητάριν και Νικήτας, το ίδιο έπαθε) και η Γαληνή αντί στην Αγία Γαληνήν, ήτοι το ναόν της μάρτυρος, ης μνημονεύει η Ορθοδοξία τη 16^η του Απριλίου. Οι Λινοβάμβακοι όμως κάτοικοι αφήκαν εις την Λήθην και τους ναούς, ως εγκατελείφθησαν και άλλων κωμών ναοί, ων από πολλού δεν είναι χριστιανοί οι κάτοικοι: το Αντρονικούδιν, ο Άϊς Άκουφος, ο Άϊς Στάθις, ο Άϊς Συμιός του Καρπασίου, ο Άϊς Γιώρκης, ο Άϊς Γιάννης, ο Άϊς Νικόλας των Κελοκεδάρων, ο Άϊς Γιάννης και Άϊς Θεόδωρος της Λεύκας, ο Άϊς Θωμάς της Αυδήμου, ο Άϊς Σίδερος της Χρυσοχού και ο Άϊς Χαρίτος της Μεσαριάς, στεγάζουσι μόνον Μωαμεθανούς κατοίκους. Αλλά και αν εκλείψωσι και αι τελευταίαι πέτραι των ναών συνεχίζει ο Μενάρδος, και αν ακόμη λησμονηθεί δια των σχολείων (εννοείται των τουρκικών) η επιζώσα Ελληνική φωνή, μόνα τα ονόματα των κωμών, θα είναι μάρτυρες αρκετοί της εξωμοσίας.» Ευτυχής ο Μενάρδος που δεν ζή σήμερα για να δη πως οι Απίλεις τούρκεψαν κι αυτά τα Ελληνικά ονόματα των χωριών μας.

Μικρός αριθμός απ' αυτούς τους Λινόπαμπάκους θα ήταν ασφαλώς Μαρωνιτικής, Αρμενικής και Φραγκικής προελεύσεως, μα ο ευσεβής καθολικός Γάλλος ιστορικός Mas Latrie θέλει όλους τους Λινόπαμπάκους καθολικούς «Λινόπαμπάκους, γράφει (L' ile σ. 43), αποκαλούν τους Λατίνους που έγιναν τούρκοι μονάχα στην εμφάνιση. Κάτω από το νέο καθεστώς (εννοεί της Αγγλοκρατίας), θα μπορέσουν χωρίς φόβο να γυρίσουν πίσω στον καθολικισμό.» αυτό πιστεύει κι ο Hackett στην Ιστορία του της Εκκλησίας της Κύπρου (σ. 534) κι ο Cobham (A Handbook of Cyprus, 1905 σ. 102), και άλλοι.

Ο Άγγλος ανθρωπολόγος Dudley Buxton, σε μια ανθρωπολογική μελέτη του για την Κύπρο στα 1920, γράφει (The Anthropology of Cyprus, FRAI 50 1920)192): «Ο κανόνας που τόσο συχνά αναφέρεται ότι το Έλλην και Τούρκος είναι μια καθαρώς θρησκευτική διαίρεση, δεν ισχύει στην Κύπρο, γιατί απ' εκείνους που δηλώνουν σαν μητρική τους γλώσσα την Ελληνική, 1191 είναι μουσουλμάνοι, και απ' εκείνους που δηλώνουν σαν μητρική τους γλώσσα την τουρκική, 139 είναι Έλληνες Χριστιανοί. Δεν είναι απίθανο, προσθέτει, πως στην Κύπρο, όπως κι' αλλού προσηλυτισμοί στον ισλαμισμό

γίνονταν με την κόψη του σπαθιού, κι εξαιτίας τούτου έπρεπε να περιμένουμε πως μερικοί Έλληνες θα γίνονταν οπαδοί του Προφήτη. Αυτό διαπιστώνεται ακόμη κι από την ύπαρξη στη Κύπρο των Λινοπαμπάκων, που, ενώ από τη μια ωνόμαζαν τους εαυτούς των Αχμέτ και Σουλεϊμάν και στα φανερά ανεγνώριζαν τον Μωάμεθ, από την άλλη, λεν πως στα κρυφά τελούσαν τις ιερουργίες της Ελληνικής εκκλησίας.» Κι' ο Μενάρδος στη μελέτη του «Περί των ονομάτων των Κυπρίων» (Αθηνά, τόμος 16, σ. 271-2) γράφει κι αυτός ότι οι Λινοπάμπακοι είχαν δυο ονόματα, ένα Ελληνικό κρυφό κι' ένα τούρκικο και φανερό.

Άλλος Άγγλος ο Turner, που επεσκέφθη την Κύπρο στα 1815 γράφει (Cobham, Exc. Cyr., p. 449): «Οι τούρκοι της Κύπρου είναι πραγματικά οι πιο ήμεροι στην Ανατολική Μεσόγειο. Πολλοί αυτοκαλούμενοι μουσουλμάνοι είναι στα κρυφά Έλληνες και τηρούν όλες τες πολυάριθμες νηστείες της εκκλησίας εκείνης. Όλοι πίνουν ελεύθερα κρασί και πολλοί απ' αυτούς τρων χοιρινό κρέας στα κρυφά, χωρίς τύψεις, πράγμα ανήκουστο στην τουρκία.»

Μερικοί όμως Έλληνες έγιναν απ' ευθείας μωαμεθανοί και κατά συνέπειαν τούρκοι, χωρίς να περάσουν από το διάμεσο στάδιο του λινοπαμπακισμού. Έτσι κατά το έτος 1825 αναγράφονται στους αναλυτικούς πίνακες των καταστίχων της Αρχιεπισκοπής 28 φορολογικές απαλλαγές χριστιανών ραγιάδων από τον φόρο του χαρασιού απ' όλη την Κύπρο με την σημείωση δίπλα «ετούρκησεν». Αυτοί οι εξωμότες αντιπροσωπεύουν οικογένειες κι' επομένως πρέπει να υπολογίσουμε κατά μέσο όρο 140 άτομα περίπτωση. Δηλαδή σε μια χρονιά και μόνο στα 1825 τούρκεψαν 140 Έλληνες.

Και γεννάται τώρα το ερώτημα: Οι σημερινοί τουρκοκύπριοι προήλθαν όλοι από χριστιανούς και μάλιστα Έλληνες, που τούρκεψαν; Οι ιστορικές μαρτυρίες που έχουμε, μ' όλο που δεν είναι όλες ασφαλείς, μας δίδουν μια καλή ιδέα, αφού τες κοσκινίσουμε αρκετά.

Ο Αρχιμανδρίτης Κυπριανός στην Ιστορία του της Κύπρου, που εξεδόθη στην Βενετία στα 1788 (σ. 301-302), γράφει ότι για τη φύλαξη της Κύπρου ο Λαλά Μουσταφά πασάς «εδιώρισε καθ' όλην την Νήσον χιλίους Γιαντισάρους.... και εδιώρισε και σπαϊδες τον αριθμόν 2.666» δηλαδή το όλο 3.666. Οι αριθμοί αυτοί επιβεβαιώνονται από τα επίσημα έγγραφα που παραθέτει ο τούρκος καθηγητής του πανεπιστημίου της Κωνσταντινουπόλεως Cengiz Orhonlu (Πρ. Κυπρ. Συνεδρίου Γ' - 1 σ. 258), σύμφωνα με τα οποία υπήρχαν στην Κύπρο το 1572, 2,770 στρατιώτες για την φρούρηση της Κύπρου στους οποίους πρέπει να προστεθούν και 1,000 Γαννίτσαροι κι' έτσι ο ολικός αριθμός των στρατευμάτων δεν μπορούν να λογισθούν κάτοικοι ενός τόπου. Έχουμε όμως μαρτυρίες περί εγκαταστάσεως Τούρκων στην Κύπρο.

Ο Κυπριανός γράφει (σ. 301): «Ούσης δε μεγάλης ακριβείας εις την Νήσον για το να μην εσπάρθη η γη της εξ αιτίας των πολέμων κατ' εκείνον τον χρόνον, και μάλιστα η γη της Μεσαορίας, από τους λεηλατισμούς των πολεμίων, ο Μουσταφά πασάς, προσταγή του Άνακτος, απέλυσε τα πολυάριθμα εκείνα τάγματα δια τους τόπους των, μείναντες όσοι ηξιώθησαν σιτηρεσίων δια την ανδρείαν των, και άλλοι όσοι ηθέλησαν να μένουν κάτοικοι, και, καθώς ο ρηθείς Καλλέπιος διηγείται, και αυτός ως ήκουσεν από πολλούς εις Πόλιν

ευρισκόμενος έτι σκλάβος, ότι έμειναν εις Κύπρον τούρκοι δια κάτοικοι ως 20 χιλιάδες, αγκαλά και να λέγη, πως διατί ήτον έρημος η Νήσος, ο πασάς ειδιώρισε να μένουσιν οι άνθρωθεν προς κατοικισμός αυτής παρά δια φύλαξιν.» Τον αριθμόν αυτόν που δίδει ο Άγγελος Καλλέπιος, που κι' αυτός γράφει όσα άκουσε από τους τούρκους της Κωνσταντινουπόλεως, όταν ήταν αιχμάλωτος εκεί, είναι πάρα πολύ εξωγκωμένος. Και οι τούρκοι της Κωνσταντινουπόλεως, είχαν κάθε λόγο να εξογκώνουν τους αριθμούς. Μα ο Sir George Hill έσπευσε ν' αποδεχθή τον αριθμόν αυτόν στον Δ' τόμο της Ιστορίας του της Κύπρου (σ. 20) γιατί εξυπηρετούσε Βρετανικούς πολιτικούς σκοπούς.

Αν πράγματι είχαν μείνει στην Κύπρο ως κάτοικοι 20 χιλιάδες από τους ανδρείους πολεμιστές και τους άλλους στρατιώτες του Μουσταφά πασά, πως συνέβη όπως γράφει ο Κυπριανός (σ. 307), ο πασάς της Κύπρου τον Φεβρουάριο του 1572, μετά την «τρομακτικήν φθοράν της Αρμάδας των τουρκών εις την θάλασσαν» κατά τη ναυμαχία της Ναυπάκτου, να τρομοκρατηθή και να στείλη στην Κωνσταντινούπολη ανθρώπους του να ζητήσουν περισσότερα στρατεύματα για τη φρούρηση της Κύπρου λέγοντας «ότι εις την Κύπρον δεν ήταν άλλη φύλαξις, παρά δύο χιλιάδες Γιαννίτσαροι με οκτακοσίους ιππείς;» Τα ίδια ακριβώς γράφει κι' ο Καλλέπιος (Cobham, Exc. Cyp., p. 162).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο Μουσταφά πασάς διένειμε στους ανδρείους του τα φέουδα που είχαν πρωτύτερα οι Φράγκοι κι' εκεί εγκατεστάθηκαν ένας αριθμός απ' αυτούς, που απετέλεσαν και τον πρώτον πυρήνα των Τούρκων εποίκων.

Ο Μενάρδος γράφει (Τοπ. Σ. 80) ότι « Οι Φράγκοι είναι απίθανον ότι διέφυγον την μουσουλμανικήν σπάθην, αφού τούτους εθεώρουν οι τούρκοι κυρίως ως εχθρούς, από των οποίων ήρπασαν την λείαν των Ρουμλάρ και τούτους αντικατέστησαν ως δεσπόται.» Αυτούς λοιπόν τους «Φράγκους εξολοθρεύσαντες οι τούρκοι» κατά τον Μενάρδο (Τοπ. Σ. 81) «εγκατεστάθησαν εντός των κτημάτων των οι πρώτοι κατακτηταί.» κι' τσι ο Μενάρδος πιστεύει ότι τούρκοι γνήσιοι, δηλ. και «την γλώσσαν και τα έθιμα και την θρησκείαν (ήτοι Σουννίται) είναι κάτοικοι των ακολούθων κωμών, αίτινες ήσαν φραγκικαί: Αγκουλέμη, Αλαμινό, Αρναδίν, Κάτω Αρόδα, Καζάφани, Κορόβκια, Κούκλια Λέμπα, Μαρκίν, Μάρωνας, Μόρα, Περιστερωνάριν, Πιλέριν, Σανταλάριν, Σουσκιού, Τέμπλος, Τέρα και Φοίνικας.»

Δεν φαίνεται όμως ότι η υπόθεση του Μενάρδου είναι ορθή σ' όλη της την έκταση. Π.χ. το Μαρκίν αναγράφεται στα κατάστιχα της Αρχιεπισκοπής μέσα στα φορολογήσιμα χωριά στα 1825, άρα οι κάτοικοί του τότε ήταν χριστιανοί.

Ότι ο πληθυσμός των τούρκων ήταν πολύ λιγώτερος από 20 χιλιάδες το διαπιστώνει ο Ολλανδός περιηγητής Ιωάννης Κοτοβίκος, που έμεινε αρκετές μέρες στην Κύπρο σε δυο περιοδείες του στα 1598 και 1599, δηλαδή 27 χρόνια μετά την κατάληψή της από τους τούρκους. Κατά τον Κοτόβικο ο χριστιανικός πληθυσμός της Κύπρου, εκτός των γυναικών και παιδιών, έφθανε τες 28,000 και των αρρένων Μουσουλμάνων τες 6,000 Δηλαδή οι τούρκοι αποτελούσαν το 17,6% του πληθυσμού της Κύπρου. Προσθέτει όμως

ο Κοτόβικος ότι το μεγαλύτερο μέρος αυτών των Μουσουλμάνων ήταν χριστιανοί εξωμότες, «που απαρνήθηκαν την πίστη τους από πρόσκαιρο συμφέρον.»

Είναι αλήθεια ότι αμέσως με την κατάληψη της Κύπρου εξεδόθηκαν Σουλτανικά διατάγματα τα οποία διέτασσαν την μεταφορά πληθυσμού από την Μ. Ασία στην Κύπρο, προ παντός από την περιοχή του Ικονίου και της Καισαρείας, μα, όπως θα δούμε, ο πληθυσμός αυτός ήταν στη μεγάλη του πλειονότητα, Ελληνικός. Μερικά απ' αυτά τα διατάγματα μιλούν καθαρά για την μεταφορά «ραγιάδων» ή «απίστων». Αυτή είναι η τακτική των τούρκων από τότε ως σήμερα, να μεταφέρουν στην Κύπρο μη τουρκικούς πληθυσμούς. Σήμερα μεταφέρουν Λαζούς Κούρδους και Ιρακινούς.

Μα ας δούμε τι διελάμβανε το Σουλτανικό διάταγμα της 21^{ης} Σεπτεμβρίου του 1572. Δίδω μια περίληψη των σπουδαιότερων του σημείων (Par. 21. κεξ):

«Βάσει της εκθέσεως που έστειλε ο Beylerbey της Κύπρου, επειδή πολλή εύφορη γη του Νησιού ερημώθηκε κατά την εκστρατεία, είναι ανάγκη να εποίκισουμε τα χωριά και τις πόλεις ώστε να επαναφέρουμε το Νησί στην προηγούμενή του ευημερία». Και διατάσσει:

A) Οι κάτοικοι να μεταφερθούν από όλα τα χωριά και τις πόλεις της πειροχής σε αναλογία μια οικογένεια στις δέκα.

B) Στον εποίκισμό να ληφθή υπ' όψη να μεταφερθούν:

1^{ov} Εκείνοι που καλλιεργούν άγονη γη και δεν μπορούν να έχουν τα μέσα για τη συντήρησή τους.

2^{ov} Πρόσωπα κακής διαγωγής, που είναι συνηθισμένα στις κλεψιές.

3^{ov} Εκείνοι που υπέβαλαν αξιώσεις πάνω σε βοσκοτόπια, αμπέλια, κήπους και χωράφια, και εκκρεμεί η απαίτησή τους.

4^{ov} Οι χωρικοί εκείνοι που εγκατέλειψαν τα χωράφια τους και τα χωριά τους και πήγαν στις πόλεις.

5^{ov} Οι άνεργοι που γυροφέρνουν στις πόλεις και στα χωριά, και

6^{ov} Τεχνίτες διαφόρων επαγγελματών, όπως πεταλωτήδες δηλαδή καλλικάδες, σαμαρτζήδες (στρατουράδες δηλαδή), παπλωματάδες, μάγειροι κ.α.

Τελικά ήρθαν στην Κύπρο κι' εγκατεστάθηκαν στα 1572 376 οικογένειες και στα 1573, 432 άτομα. Δηλαδή το όλο περίπου 2.352 άτομα.

Μα ήταν όλα αυτά τα άτομα κι' οι οικογένειες τούρκοι; Την απορία μας την λύει άλλο Σουλτανικό διάταγμα της 8^{ης} Αυγούστου του 1573 που απευθύνεται προς τον Διοικητή του Ak-Gag, Husyih Canus, και τον διατάζει να πράξη ως εξής (Par. Σ. 25: Τσαλίκογλου σ. 16-17: Παπάζογλου σ. 443):

«Σχετικά μ'ένα γράμμα προς τη Μεγάλη Αυλή από τον αρχηγό των αρχιτεκτόνων της Αυτοκρατορίας μου, με το οποίον παρακαλεί όπως οι χριστιανοί συγγενείς του, Σαρίογλου Dugenci, από το χωριό Urgur και οι κάτοικοι της γενέτειράς του Agirnas εξαιρεθούν από την μεταφορά των Ελλήνων ραγιάδων της Καισαρείας στην Κύπρο, που διετάχθη από το προηγούμενο φερμάνι, διατάσσω όπως, αμέσως με την παραλαβή του παρόντος, οι πιο πάνω χριστιανοί συγγενείς του προαναφερθέντος

εξαιρεθούν, ακόμα κι' αν έχουν περιληφθή στον κατάλογο των απίστων που θα σταλούν στην Κύπρο.»

Ο αρχηγός των αρχιτεκτόνων της Αυτοκρατορίας, για τον οποίο μιλά το φερμάνι, είναι ο Ελληνικής καταγωγής περίφημος αρχιτέκτονας Σινάν, που Έκτισε στην Κωνσταντινούπολη το Γαλάζιο Τζαμί με 6 μιναρέδες, ένα αρχιτεκτονικό θαύμα, και που εξισλαμίσθηκε με το παιδομάζωμα και δεν ξέχασε τους συγγενείς και τους συμπατριώτες του Έλληνες, και ισχυρός καθώς ήταν πέτυχε την απαλλαγή τους από τις ταλαιπωρίες του ξεριζωμού τους. Μα το διάταγμα μιλά καθαρά πως οι οικογένειες που διελάμβανε το προηγούμενο Σουλτανικό διάταγμα για εγκατάστασή τους στην Κύπρο ήταν «Έλληνες ραγιάδες της Καισαρείας.» Επομένως αυτά τα φερμάνια δεν περιώριζαν τον εποικισμό της Κύπρου μόνον μεταξύ των Μουσουλμάνων.

Στα 1581 τα Σουλτανικά διατάγματα του εποικισμού της Κύπρου έπαυσαν, μα ο αριθμός των τούρκων αύξαινε δεκαετηρίδα με δεκαετηρίδα χάρις στον εξισλαμισμό των χριστιανών.

Έτσι ο Coronelli, Ενετός Γεωγράφος, σημειώνει στον Άτλαντά του ότι στα 1695 ο πληθυσμός των τούρκων, εκτός των γυναικών και των παιδιών, έφθανε τις 8,000 και των χριστιανών στις 28,000. Δηλ. οι τούρκοι τώρα αποτελούν το 22.2% του πληθυσμού της Κύπρου ενώ κατά το 1598, δηλαδή πριν 100 χρόνια, η αναλογία ήταν 17.6% . Ασφαλώς μέσα στους τούρκους πήγαιναν κι οι Λινοπάμπακοι.

Στα 1777 έγινε απογραφή του πληθυσμού της Κύπρου και βρέθηκαν 47,000 τούρκοι και 37,000 χριστιανοί, επομένως σύνολο πληθυσμού 84,000. δηλαδή τώρα ο τουρκικός πληθυσμός αποτελεί το 56% του πληθυσμού της Κύπρου, αλλ' ο Αρχιμανδρίτης Κυπριανός, επί των ημερών του οποίου έγινε η απογραφή, σημειώνει στη ιστορία του (σ. 332) ότι των Οθωμανών ο αριθμός αμφιβάλλεται ισχυρώς, ει υπερέχει του των χριστιανών, εκ πολλών σπουδαίων Ευρωπαίων περιηγητών.»

Προσωπικά εγώ δεν αμφιβάλλω, όταν διαβάζω τα δεινά που προηγήθηκαν της απογραφής του 1777. και να πώς τα διηγείται ο ίδιος ο Κυπριανός (σ. 316):

Έτει 1756, γογγυσμός μέγας και τρόμος της γης υπό του σεισμού τη νυκτί και τη ημέρα δεκάτη εβδόμη του Ιανουαρίου, και μέγαν φόβον επροξένησεν εις τους κατοίκους.

Έτει 1757, πείνα σκληρά εις τον τόπον εξ αιτίας της ανομβρίας και της ακρίδος, ώστε ο λαός έψηνε τα αγριοκολοκάσια, φαρμακεραί ρίζαι, και τα έτρωγε, και άλλα χορτάρια άγρια. Εξ αυτής πολύ πλήθος έφυγεν εκ της Νήσου εις τα μέρη της Συρίας και της Ανατολής. Αυτή η πείνα εβάσταξε και μέχρι του 1758 σχεδόν.

Τω 1760 συνέβη θανατικόν και τοσοούτον σφοδρόν, ώστε έφθειρε το τρίτον μέρος των ανθρώπων, τουρκών και χριστιανών, και χωρία ολόκληρα κατερήμωσε.»

Κατά λογικόν συμπέρασμα λοιπόν, αφού οι κάτοικοι έφυγαν – και ασφαλώς οι περισσότεροι θα ήταν χριστιανοί – κι' απ' αυτούς, που έμειναν, πάρα πολλοί θα δέχθηκαν τον λινόπαμπакισμό ή και τον ισλαμισμό απ' ευθείας, για ν' απαλύνουν κάπως τα δεινά τους και ξαλαφρώσουν τις φορολογικές τους επιβαρύνσεις, ο πληθυσμός των τούρκων ξεπέρασε εκείνον των χριστιανών.

Η δεύτερη απογραφή, που έγινε από τους τούρκους, ήταν αυτή του μουχασίλη της Κύπρου Ταλαάτ Εφέντη το 1841. Η απογραφή αυτή ανεβάζει τους τούρκους σε 33,000, τους Έλληνες σε 73,200, τες άλλες εθνικότητες σε 2,100 και τον ολικό αριθμό του πληθυσμού της Κύπρου σε 108,600. Δηλαδή η αναλογία τώρα των τούρκων πέφτει από τα 56% που ήταν στα 1777, στα 31,5% επί του συνόλου του πληθυσμού. Ο λόγος είναι, νομίζω, ότι με την αίγλη των κατορθωμάτων των ηρώων της Ελληνικής επανάστασεως και της ιδρύσεως του Ελληνικού βασιλείου, πολλοί Λινοπάμπакοι γύρισαν και πάλι στον χριστιανισμό.

Κι' ερχόμαστε στην Αγγλοκρατία. Η πρώτη Βρετανική απογραφή της Κύπρου έγινε στα 1881 και παρουσιάζει τους εξής αριθμούς:

Μουσουλμάνοι	45,458
Χριστιανοί Ορθόδοξοι	137,631
Άλλες εθνικότητες	<u>2,541</u>
Σύνολο Πληθυσμού	185,630

Η αναλογία του τουρκικού πληθυσμού συνεχίζει να παρουσιάζει πτώση από 31.5% που ήταν στα 1841, σε 24,4% επί του συνόλου του πληθυσμού. Οι Έλληνες αποτελούν τα 73.9% του πληθυσμού. Το φαινόμενο τούτο πρέπει ν' αποδοθή στους Λινοπάμπакους που με την Αγγλική κατοχή της Κύπρου αρκετοί επέστρεψαν στον χριστιανισμό, μα όχι όλοι, γιατί στα 1902 που έκαμε την έκθεσή της η Ρωμαϊκή Καθολική εκκλησία (Pap. P. 83 note) υπήρχαν ακόμη 10,000 Λινοπάμπакοι. Δηλαδή οι Λινοπάμπакοι αποτελούσαν τότε τα 22.2.% του πληθυσμού των τούρκων, γιατί οι Λινοπάμπакοι δήλωναν πως ήταν τούρκοι στις διάφορες απογραφές του πληθυσμού.

Αυτοί οι Λινοπάμπакοι έκλιναν τελικά μεταξύ του 1902 και του 1920 άλλοι προς τον ισλαμισμό κι' άλλοι προς τη Ορθοδοξία κι' έτσι ο πληθυσμός της Κύπρου ανέρχεται σήμερα σε 650,000 από τις οποίες οι 530,000 δηλαδή τα 82% είναι Έλληνες και οι 120,000, δηλαδή τα 18% είναι τούρκοι. Όπως αναφέρει ο κ. Χριστοδούλου πολλοί απ' αυτούς τους τουρκοκυπρίους εξακολουθούν να βρίσκονται ακόμα στο στάδιο του Λινοβαμβακισμού.

Αυτές είναι με κάθε δυνατή συντομία οι ιστορικές μαρτυρίες, που έχομε. Ενισχυτικές όμως τω μαρτυριών τούτων είναι και τα γλωσσολογικά και λαογραφικά δεδομένα. Γενικός κανόνας στη γλωσσολογία είναι ότι ο κατακτητής είναι εκείνος που δανείζει τη γλώσσα του στον κατακτημένο κι' όχι το αντίθετο. Επομένως οι τούρκοι, που μιλούσαν ή και που μιλούν ακόμα μονάχα την Ελληνική, πρέπει να είναι Ελληνικής καταγωγής. Αλλιώς δεν εξηγείται το φαινόμενο μητρική τους γλώσσα να είναι η Ελληνική, δηλαδή η

γλώσσα του κατακτημένου ραγιά, κι' όχι η γλώσσα των κατακτητών, στους οποίους υποτίθεται ότι ανήκουν.

Από λαογραφικής απόψεως πάλι αυτοί οι τούρκοι έχουν μερικά χριστιανικής καταγωγής έθιμα, που τόσο βαθιά ριζωμένα ήταν μέσα τους κατά το στάδιο του λινόπαμπακισμού τους, ώστε, κι' όταν ασπάστηκαν τον ισλαμισμό, τους ήταν αδύνατο να τα αποβάλουν. Π.χ. στα μικτά χωριά οι τούρκοι έδιδαν στους χριστιανούς ελιάν την Κυριακή των Βαΐων, να τους την πάρουν στην εκκλησιά, να ευλογηθή επί σαράντα μέρες, και τη γιορτή της Αναλήψεως να τους την παραδώσουν για να καπνίζουν. Άλλη ένδειξη είναι ότι πήγαιναν σε πολλά προσκυνήματα δικά μας, όπως στον Απ. Ανδρέα, κι' έπαιρναν και τάματα, λαμπάδες, κ.α. Άλλη ένδειξη είναι το ότι πολλοί τούρκοι, Παφίτες, που έφερναν χαρούπια στη Λεμεσό, παρακολουθούσαν τη θεία λειτουργία της Αναστάσεως έξω από τις εκκλησιές της Λεμεσού. Πως μπορούσαν λοιπόν τούρκοι να κάμουν αυτές τες εκδηλώσεις, αν δεν κατάγονταν από Λινοβάμβακους, που συνήθιζαν να τα κάμνουν αυτά; Γιατί ξέρουμε πως οι γνήσιοι τούρκοι έβγαζαν και τα μάτια των αγίων μας στα εξωκλήσια. Και σήμερα τα τουρκικά στρατεύματα από την τουρκία αποπατούν στους ιερούς ναούς μας στα κατεχόμενα εδάφη της Κύπρου.

Μα ο κ. Χριστοδούλου μας δίδει πολύ εντονότερες πληροφορίες για τες χριστιανικές εκδηλώσεις τω Λινομβαμβάκων. Γράφει λοιπόν στη σ. 107-108: *«Εν τη αυτή κώμη (τω Ιδαλίω) οι παραμείναντες Λινοβάμβακοι συναθροίζονται κατά τας λειτουργίας εις τον περίβολον της εκκλησίας ή εις γειτονικάς βεράντας, βοηθούσης και της θέσεως της εκκλησίας εντός του χωρίου, εορτάζουσι κατ' οίκον τα Χριστούγεννα, τας Απόκρεω και την Λαμπρήν δια χριστοψώμων, ευωχιών, φλαουνών και κόκκινων αυγών, και ανάπτουσιν, ίδια αι γραΐαι, τας κανδήλας των παρεκκλησίων. Συνήνησα πολλάκις εις συγγενικήν μου οικίαν τοιαύτας γραΐας, αι οποίαι είχαν εντός του διασακκίου των έλαιον και μετέβαινον, ίνα ανάψωσι τας κανδήλας του Αγίου Γεωργίου. Μετά την απαγόρευσιν υπό των τοπικών ιερέων εις τούτους να προσφέρωσιν εις την εκκλησίαν «λειτουργίας», ως συνήθιζον, προσκυνούσι μόνον εις τα παρεκκλήσια ή εις τας πανηγύρεις, ως του Αποστόλου Ανδρέου, ένθα ίσως είναι άγνωστοι.... Εν αυτή τη Λουρουκίνα, ένθα εν τω ιδρυθέντι τουρκικώ σχολείω υπήρχον επιγραφαί «μη ομιλείτε Ελληνικά», οι μαθηταί ως και οι γονείς των, ωμίλουν ελληνιστί και εν τη αυλή του σχολείου, οσάκις εκτύπων, ανεφώνουν: «Παναΐα μου, Παναΐα μου!»... Εκ των χριστιανικών τελετών ετέλουν τας σπουδαιοτέρας ως αληθείς χριστιανοί: εβαπτίζοντο, εκκλησιάζοντο, ενήστευον, ενυμφεύοντο και μετείχον ίδια εις τον εορτασμόν της Αναστάσεως. Επεκαλούντο τους αγίους δια τα γεννήματα και τα ζώα των και εχρησιμοποίου τον αγιασμόν Εν Λουρουκίνα ενυμφεύοντο δημοσία εν τη εκκλησία αλλά υπήρξαν και περιπτώσεις, καθ' ας, ένεκα της αιφνιδίας παρουσίας επισήμου τινός τούρκου, ηναγκάσθησαν να μετατρέψωσιν εις το μέσον μίαν χριστιανικήν εκδήλωσιν εις μωαμεθανικήν. Εν Τυλλιρία σημαίνοντες Λινοβάμβακοι ίδρυσαν παρεκκλήσια και εις τούτων (ονόματι Μασούρας) έκτισε εκκλησίαν του Αγίου Θεοδώρου εις το ομώνυμον χωρίον και όταν επετιμήθη υπό του Χότζα της Λεύκας, εδιακιολογήθη ότι ίδρυσεν οίκον του θεού. Δίότι αυτόθι οι Λινοβάμβακοι εσυνήθιζον να εκκλησιάζωνται εις πανηγυρίζοντα παρεκκλήσια, εν οίς εδικαιολόγουν την παρουσίαν των δια την εορτήν. Ενότιε οι Λινοβάμβακοι ούτοι μετελάμβανον και εν γένει ήσαν*

πραγματικώς χριστιανοί και μετημφισμένοι μωαμεθανοί.... σημειωτέρον ότι κατά την βάπτισιν των οι Λινοβάμβακοι εξέλεγον αδιάφορα ονόματα ή ονόματα συνηχούντα ομοίως εις την Ελληνικήν και την τουρκικήν γλώσσαν ως (Αντριανού)- Τουτού, Ελένη – Σιελούκκα, Αβραάμης – Ιμπραχίμ, Γιωσήφης – Γιουσούφ, Γαβρίλης – Τζαπούρας, Σολομός – Σουλειμάν.» Και σ. 109: « Ο Χότζας των Κοκκίνων επεσκεπτετο και εσέβετο κάτοικον του γειτονικού χωρίου Μοσφιλίου, ο οποίος υπήρξεν ανάδοχος αυτού.» Και σε συμπληρωματικές πληροφορίες ο κ. Χριστοδούλου μου έγγραψε: «Ο ιερεύς των Πηγαϊνιών (της Τυλλιρίας) με εβεβαίον ότι εβάπτιζε τέκνα Λινοβάμβακων εις εξωκλήσιον. Λινοβάμβακοι εκκλησιάζοντο εις την εκκλησίαν του αγίου Βροΐση. Εν Ιδαλίω μέχρι χθες περιωρίσθησαν εις το εξωκλήσιον του αγίου Γεωργίου επειδή απεπέμποντο υπό του παπά Μιλτιάδου.»

Άλλο ενδεικτικό είναι, ότι τα σημερινά τούρκικα χωριά έχουν παλιές ερειπωμένες εκκλησιές, ενώ τα τζαμιά τους είναι πρόσφατα, της εποχής της Αγγλοκρατίας.

Ο φίλος κ. Ζαχαρίας Κληρίδης, Ριζοκαρπασίτης και αυτόπτης μάρτυς, μου διηγήθηκε το εξής έθιμο, χαρακτηριστικό της Ελληνικής καταγωγής των τούρκων της Γαληνόπορνης: «Στα χρόνια της ανομβρίας, οι κάτοικοι του Ριζοκαρπάσου έπαιρναν την εικόνα της Παναγίας της Ελεούσας από τη Μονή της κι' ώδευαν σχηματίζοντας ιερή πομπή λιτανείας προς το Ριζοκάρπασο. Στην πορεία τους περνούσαν μέσα από το τούρκικο χωριό Γαληνόπορνη, που οι τούρκοι κάτοικοί της έβγαιναν σε προϋπάντησή τους στην είσοδο του χωριού, με πανέρια γεμάτα τρόφιμα και στάμνες γεμάτες νερό. Στη συνέχεια έμπαιναν στο χωριό και προχωρούσαν στο κέντρο του, όπου υπήρχε ο ερειπωμένος ναός της Αγίας Άννας. Εκεί στα ερείπια, απέθεταν την εικόνα της Παναγίας της Ελεούσας, και ο ιερέας πρώτος ανέπεμπε δέηση κι ύστερα ο Χότζας, μπροστά στην εικόνα της Παναγίας. Μετά απ' αυτά οι Έλληνες ανελάμβαναν την εικόνα της Παναγίας και συνέχιζαν την πορεία τους, ενώ οι τούρκοι τους κατευώδωναν ως έξω του χωριού και γύριζαν πίσω. Αυτό έγινε 3-4 φορές, ακόμα και μετά το 1963, οπότε έφτασε στ' αυτιά του κ. Ντεκτάς, κι' έδωσε διαταγή στους τούρκους να σταματήσουν αυτές τες εκδηλώσεις.»

Όπως βεβαιώνει ο κ. Χριστοδούλου (σ. 106) «δια τους Έλληνας αποτελεί ύβριν και απλούς υπαινιγμός δια την λινοβαμβακικήν καταγωγήν των. Δεν γνωρίζω, γράφει, αν αποτελή ύβριν και δια τους τούρκους Λινοβάμβακους η υπόμνησις δια την καταγωγήν των, όμως βεβαιώ εντόνως ότι πλείστοι τούτων, καίτοι εγώ απέφευγον το τοιούτο θέμα και δεν εδείκνυον ενδιαφέρον, έχαιρον βεβαιούντες αυθορμητώς ότι κατάγονται εξ Ελλήνων.»

Ελπίζω ότι έγινε κατανοητό με όσα ανέπτυξα, πως οι λεγόμενοι τουρκοκύπριοι είναι, κατά την μεγίστη πλειονότητά τους, σαρξ εκ της σαρκός του Ελληνικού Κυπριακού λαού κι' ότι ήταν διατεθειμένοι να περνούν αδελφικά μαζί μας, αν η τουρκία, που τους υιοθέτησε, δεν κατέστρωνε σχέδιο να τους εκτουρκίση. Και για την επιτυχία του σχεδίου της έβαλε σ' ενέργεια τα επιστημονικά δεδομένα, γιατί είδε πως δεν έφθαναν τα τούρκικα σχολεία στον σκοπό της, με τες τούρκικες κοινότητες σκορπισμένες μέσα σε μικτά χωριά, ή σε τούρκικα χωριά, τριγυρισμένα παντού από Έλληνες. Πολλοί τούρκοι είχαν την Ελληνική μονογλωσσία, μα κι όσοι μιλούσαν τούρκικα, στον καθημερινό

τους βίο ίσως να χρησιμοποιούσαν την Ελληνική, περισσότερο από την ιδική τους γλώσσα, για να συναλλάσσονται με τους Έλληνας. Στη Γλωσσολογία όμως είναι γνωστό, πως η γλώσσα δεν είναι όργανο επικοινωνίας των ανθρώπων μονάχα. Είναι μαζί και φορέας ιδεών και μόνο η μονογλωσσία απεργάζεται την εθνική ομοιογένεια και εμπεδώνει την εθνική συνείδηση μεταξύ των ανθρώπων. Ιδού γιατί η τουρκία θέλησε να κάμη δυστυχιμένους τόσους τουρκοκυπρίους του Νότου, ξεριζώνοντάς τους από τα σπίτια τους και συγκεντρώνοντάς τους όλους σε μια περιοχή του Βορρά.

Η τουρκία εργάζεται πρώτα επιστημονικά κι' ύστερα πολιτικά. Δηλαδή στην πολιτική χρησιμοποιεί πρώτα τα πορίσματα της επιστήμης και βάσει τούτων καταστρώνει τα σχέδιά της. Το πρόσχημά της, ότι είναι για να τους προστατεύση από τη σφαγή των ελληνοκυπρίων, είναι εντελώς παραπλανητικό, αφού η επιμονή τους για τον γεωγραφικό διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων άρχισε το 1956, που οι τουρκοκύπριοι δεν μπορούσαν να ισχυρισθούν ότι διέτρεχαν κανένα κίνδυνο.

Το ομόσπονδο κράτος, με ίση πολιτική αντιπροσώπευση, που αξιούσαν από τότε οι τούρκοι το απέρριψε ο Λόρδος Radcliffe στις «Συνταγματικές Προτάσεις» του στα 1956. Και γράφει (Παράγρ. 27): *«Έδωσα την καλύτερή μου προσοχή στην αξίωση που ετέθη ενώπιό μου από μέρους της τουρκοκυπριακής κοινότητας, ότι θα έπρεπε να τους παραχωρηθή ίση πολιτική αντιπροσώπευση μ' εκείνη της Ελληνοκυπριακής κοινότητας.....Μα αυτή είναι μια αξίωση των 18% και, αν πρόκειται να εφαρμοσθή αυτό, νομίζω πως πρέπει να δικαιολογηθή μ' ένα από τους πιθανούς λόγους.....»*

Παράγρα. 28: *«Ο πρώτος εμπερικλείει την ιδέα μιας ομοσπονδίας μάλλον παρά ενός ενιαίου κράτους. Θα ήταν αρκετά φυσικό να παραχωρηθή στα μέλη μιας ομοσπονδίας ισότητα αντιπροσωπεύσεως στο ομόσπονδο σώμα, ανεξάρτητα από τις αριθμητικές αναλογίες των πληθυσμών των εδαφών τους οποίους αντιπροσωπεύουν. Μα μπορεί να οργανωθή η Κύπρος σαν μια ομοσπονδία κατ' αυτόν τον τρόπο; Δεν νομίζω. Δεν υπάρχει κανένα δείγμα εδαφικού διαχωρισμού μεταξύ των δύο κοινοτήτων και, εκτός άλλων αντιρρήσεων, ομοσπονδία κοινοτήτων η οποία δεν περιλαμβάνει επίσης ομοσπονδιαν εδαφών, φαίνεται σ' εμένα πολύ δύσκολη συνταγματική μορφή.»* Και καταλήγει ο Λόρδος Radcliffe στην ίδια παράγραφο: *«Το συμπέρασμά μου είναι πως δεν μπορεί να είναι προς το συμφέρον της Κύπρου σαν συνόλου να διαμοιρασθή το σύνταγμα πάνω σε βάση ίσης πολιτικής αντιπροσωπεύσεως της Ελληνοκυπριακής με την Τουρκοκυπριακή κοινότητα».*

Μα ακριβώς οι τούρκοι εννοούσαν ομόσπονδο κράτος με γεωγραφικό διαχωρισμό, και, να, τι γράφει ο Μεσολαβητής των Ηνωμένων Εθνών στην Κύπρο Dr. Galo Plaza στην έκθεσή του προς τον Γενικό Γραμματέα στα 1965, παράγρ. 97: *«Η τουρκοκυπριακή κοινότης μένει σταθερά προσκολλημένη στην προηγούμενη της θέση κι' ειδικά συνεχίζει να επιμένει σε μια λύση βασισμένη στον γεωγραφικό διαχωρισμό των δύο κοινοτήτων υπό ομόσπονδο σύστημα διακυβερνήσεως.»* και στην παράγρ. 149 ο Dr. Plaza γράφει: *«....οι τουρκοκύπριοι έχουν στο νού τους ένα ομόσπονδο σύστημα διακυβερνήσεως, μέσα στο οποίο θα υπάρχουν ένα αυτόνομο τουρκοκυπριακό κι' ένα αυτόνομο Ελληνοκυπριακό κράτος, για την ύπαρξη*

των οποίων πρέπει να δημιουργηθούν οι συνθήκες δια του γεωγραφικού διαχωρισμού, τον οποίον επίμονα απαιτούν, των δύο κοινοτήτων.» Βλέπετε οι αρχηγοί των τουρκοκυπρίων με οδηγίες από την Άγκυρα απαιτούσαν το αυτόνομο τουρκοκυπριακό κράτος με εδαφικό διαχωρισμό πριν από το 1965 αδιαφορώντας για τα δεινά, που θα επεσώρευε ο ξεριζωμός χιλιάδων τουρκοκυπρίων κι' Ελληνοκυπρίων από τες εστίες τους.

Με την ευκαιρία όμως που ανέφερα τις «Συνταγματικές Προτάσεις» Radcliffe, θ' ανοίξω μια παρένθεση για να διαλύσω μια ψευδαίσθηση, που υπάρχει στον Κυπριακό λαό, πως οι Προτάσεις του ήταν καλύτερες από το Σύνταγμα της Ζυρίχης κι' ότι χάσαμε μια ευκαιρία που δεν τες αποδεχθήκαμε.

Πρώτα-πρώτα κι' αν τες αποδεχόμαστε δεν θα κάμναμε τίποτε, γιατί την Άνοιξη του 1957 τες απέρριψε η τουρκία (Macmillan, p. 57), που επέμενε στον διαμελισμό της Κύπρου.

Δεύτερο, δεν ήταν καλύτερες από το Σύνταγμα της Ζυρίχης, κι ούτε προνοούσαν περί αυτοδιάθεσης. Στην παράγραφο 4 ο Radcliffe, αναφέρει καθαρά τα εξής: *«Το άλλο σημείο είναι ότι το Σύνταγμα που πραγματεύομαι είναι το Σύνταγμα μιας χώρας, που είναι υπό την κυριαρχία της Α.Μ. της Βασίλισσας – αυτό, που ακριβώς θεμελιώνεται με τον πρώτο κίόλας από τους όρους της Αναφοράς. Δεν είναι επομένως μέσα στα πλαίσια ενός τέτοιου Συντάγματος να προνοή υπέρ ή κατά της δυνατότητας μιας αλλαγής στο διεθνές καθεστώς της Κύπρου ή να προδιαγράψω όρους ή εγγυήσεις που να εξυπηρετούν την περίπτωση ενός τέτοιου γεγονότος. Αντίθετα, θεωρώ σαν αυτονόητο ότι δεν υπάρχει εξουσία στο Νομοθετικό μιας αυτοκυβερνώμενης χώρας εξαρτημένης από άλλη ν' αλλάξει το καθεστώς της χώρας δια της ενώσεως με άλλη διαφορετική κυριαρχία. Πράξεις ή αποφάσεις που κατευθύνονται προς τέτοιο σκοπό θα ήταν άκυρες. Αν τέτοιες αλλαγές επρόκειτο να συμβούν, θα έπρεπε να συμβούν με άλλα μέσα και με όργανα προδιαγεγραμμένα γι' αυτόν τον σκοπό. Το Σύνταγμα για το οποίο πρόκειται να κάμω προτάσεις δεν είναι ένα απ' αυτά και δεν αναφέρομαι στο εξής σ' αυτό.»*

Μα όταν έγινε συζήτηση στην Βρετανική Βουλή για το Σύνταγμα Radcliffe κι αναφέρθηκε πως το Σύνταγμα τούτο θα ίσχυε για μια ωρισμένη χρονική περίοδο, που μετά απ' αυτή θα διδόνταν το δικαίωμα στους Κυπρίους για αυτοδιάθεση, αν το ήθελαν, ο τότε Υπουργός των Αποικιών Lennox Boyd (Εφημερίς, σ. 297, 328, και 367) έκαμε δήλωση ότι, όταν έλθη η ώρα της αυτοδιάθεσης αυτή θα εννοήται σαν αυτοδιάθεση χωριστή για τους Τούρκους και χωριστή για τους Έλληνες. Δηλαδή στο τέλος πάλι θα καταλήγαμε στη διχοτόμηση.

Μετά τις ταραχές του Δεκεμβρίου του 1963 και αφού έγινε η οροθέτηση των «πράσινων» γραμμών οι Άγγλοι συνεκάλεσαν στο Λονδίνο, στις 15 Ιανουαρίου του 1964, την Πενταμερή Διάσκεψη, κατά την οποία οι Τουρκοκύπριοι έθεσαν πρώτοι τους όρους τω ως εξής (Μπίτισιος σ. 144-145):

1^{ov} Η πολιτική και διοικητική διάρθρωση να βασισθή στην αρχή ότι οι δύο κοινότητες θα είναι γεωγραφικά χωρισμένες.

2^ο Να γίνη μετακίνηση πληθυσμών ώστε το σύνολο ή το μεγαλύτερο μέρος του τουρκικού πληθυσμού να συγκεντρωθή σε μια ή δυο μεγάλες περιοχές κι ο Ελληνικός πληθυσμός στο υπόλοιπο έδαφος της Κύπρου. (Η λύση αυτή υπολογίζεται ότι θα απαιτήσει υποχρεωτική μετακίνηση 35,000 Ελλήνων και 45,000 τούρκων).

3^ο Οι συνθήκες Συμμαχίας και Εγγυήσεως να παραμείνουν ισχυρές.

Οι Άγγλοι υπέβαλαν συμβιβαστικές προτάσεις εθελουσίας μετακινήσεως του πληθυσμού.

Οι προτάσεις δεν μπορούσαν να γίνουν αποδεκτές από Ελληνικής πλευράς κι' η Διάσκεψη του Λάγκαστερ Χάους έληξε στις 10 Φεβρουαρίου αφήνοντας το θέμα άλυτο.

Τα ανέφερα όλα αυτά για να καταδείξω ότι οι τούρκοι ζητούν σταθερά από το 1956, πριν 20 δηλαδή χρόνια, στη αρχή δια της διπλωματικής οδού και με απειλές, και σήμερα δια της βίας και των όπλων, την εφαρμογή αυτού του σχεδίου, που κατέστρωσαν επιστημονικά, δηλ. τη συγκέντρωση των τουρκοκυπρίων σε μια περιοχή για τον εκτουρκισμό τους, που εξυπηρετεί μαζί και το πολιτικό κέρδος του επεκτατισμού της τουρκίας, σ' ένα μεγάλο μέρος του Κυπριακού εδάφους. Στον πλήρη εξισλαμισμό-εκτουρκισμό των τουρκοκυπρίων ήλθε αρωγός κι' ο Γκαντάφι της Λιβύης, που θα διαθέσει 140 χιλ. Λίρες και θα κτίσει στις κατεχόμενες περιοχές Μεγάλο Ισλαμικό Κέντρο.

Αυτού του σχεδίου, δεν γνωρίζω αν είναι πάτρωνας ο Dr. Kissinger και η CIA ή αν το πατρνάρισμα είναι παλαιότερο. Επισήμως ο πυρήνας του εμφανίζεται στο σχέδιο του Dean Acheson τον Ιούλιο του 1964 (Kranidiotis σ. 21 – 22). Μα και πρωτύτερα μετά την αποτυχία του Λάγκαστερ Χάους, όταν εμείς κατεθέσαμε προσφυγή στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, τότε, όπως γράφει ο Δημήτρης Μπίτσιος (Κρίσιμες Ώρες, σ. 147): «Όταν μαθεύτηκε ότι ο Αντιπρόσωπος της Κύπρου θα εμάχετο προπάντων εναντίον της διχοτομήσεως και θα ζητούσε ειδική παράγραφο στην απόφαση του Συμβουλίου που να αναγνωρίζει την εδαφική ακεραιότητα και ενότητα του κράτους, ο αναπληρωτής Μόνιμος Αντιπρόσωπος των ΗΠΑ κ. Φράνσις Πλίμπτον, μου είπε: «Αν επιμένουν οι Κύπριοι στο σημείο αυτό, θα κάνουμε αγνώριστη τη σχετική παράγραφο με τις τροπολογίες μας». Επομένως ό,τι έκαμε ο Dr. Kissinger με τη CIA και τους δικτάτορες της Ελλάδος ήταν η επιβολή του σχεδίου δια των Αμερικανικών τάνκς και αεροπλάνων με τούρκους χειριστές. Ήταν δηλαδή «η μεν φωνή, φωνή Ιακώβ, αι δε χείρες, χείρες Ησαύ.»

Μα και οι Άγγλοι δεν φαίνεται να ήταν άμοιροι αυτού του σχεδίου των Αμερικανών και η υποβοήθησή τους αρχίζει με τον Υπατο Αρμοστή τους στην Κύπρο Sir Arthur Clark, από τη στιγμή που είπε στον Μακαριώτατο για τα 13 του σημεία: “Your Beatitude, what you are doing today is an act of great statesmanship”.

Οι Αμερικανοί προσπάθησαν για πολύ καιρό να επιβάλουν το σχέδιο με πιέσεις δια της διπλωματικής οδού, μα εύρισκαν πάντα εμπόδιο τον Μακάριο.

Γι' αυτό, το State Department της Αμερικής, η Ελληνική Χούντα και η Τουρκία τον μισούσαν θανάσιμα κι' ήθελαν «την κεφαλήν του επί πινάκι.» Οι Άγγλοι πολιτικοί και διπλωμάτες, περισσότερο ευέλικτοι κι' υποκριτές, ακολούθησαν άλλη οδό, την οδό της θωπείας του Μακαρίου.

Με την μελέτη μου αυτή θέλησα να διαφωτίσω μια πτυχή του Κυπριακού δράματος και να επισημάνω ένα γεγονός, το γεγονός ότι οι τουρκοκύπριοι είναι αδελφοί μας, παλαιά και νέα θύματα των τούρκων της τουρκίας, όπως είμαστε κι εμείς. Βάση επομένως για μια προσέγγισή μας δεν είναι μέσω ιδεολογιών κοινωνικής μεταρρυθμίσεως, όπως του κομμουνισμού και του σοσιαλισμού, που θα γεννήσουν αντιδράσεις μεταξύ των τουρκοκυπρίων, όπως γεννούν αντιδράσεις και μεταξύ των ελληνοκυπρίων.

Η καλύτερη προσέγγιση για μια συναδέλφωση είναι διά της εξάρσεως της φυλετικής συγγενείας μας, σ' αντίθεση προς τους τούρκους της τουρκίας, προς τους οποίους είναι ξένοι οι τουρκοκύπριοι. Αυτό έπρεπε και πρέπει πρώτα εμείς να το υποδεχθούμε και επομένως πρώτα εμείς χρειαζόμαστε διαφώτιση κι' ύστερα να την προεκτείνουμε προς τους τουρκοκυπρίους.

Πολλοί από τους τουρκοκυπρίους γνωρίζουν την Ελληνική καταγωγή τους κι' αναφέρονται περιστατικά κατά τα οποία τουρκοκύπριοι σε ώρες εξαναγκασμού μίλησαν έξω από τα δόντια τους. Ένα από τα περιστατικά αυτά το αναφέρει ο κ. Χριστοδούλου (σ. 107) ως εξής: «Όταν επέκειτο υπό τούρκων ατάκτων (κατά το 1964) η μετακίνησης του τουρκικού πληθυσμού μικτής κώμης της Μεσαορίας (του Ιδαίου) εις γειτονικόν λινοβαμβακικόν χωρίον, ο τούρκος μουχτάρης εβεβαίου δημοσία και τον ήκουσα και εγώ ο ίδιος ότι: «εάν επιμένουν, εμείς εννά γινούμεν Έλληνες. Ζαπού είμαστον ούλλοι βαφτισμένοι. Εγίω είμαι Αντρέας!».

Αλλά η συναδέλφωση είναι αφηρημένη έννοια και πρέπει ν' αναφέρω τα μέσα με τα οποία εννοώ ότι μπορεί να επιτευχθή. Κατά τη γνώμη μου αυτά είναι: με τους κοινούς συλλόγους, πνευματικούς, καλλιτεχνικούς, αθλητικούς, κοινές ποδοσφαιρικές ομάδες, και φιλικές συναντήσεις. Στην οικονομία μας, με τα κοινά Εμπορικά Επιμελητήρια, κοινούς Οργανισμούς Τουρισμού, κοινές Συνεργατικές και κοινές Συντεχνίες. Να τους προσκαλούμε στις δεξιώσεις και στους γάμους μας και να μας προσκαλούν κι εκείνοι. Εννοείται ότι αυτά μπορούν να γίνουν μόνον αν δοθή μια λύση που θα επιτρέπη να εφαρμοσθούν είτε εν όλω είτε εν μέρει.

Το δεύτερο σημείο που υπεστήριξα είναι ότι η τουρκία έθεσε σ' ενέργεια τα επιστημονικά πορίσματα της Εθνολογίας και Γλωσσολογίας και κατέστρωσε ένα σχέδιο, που εξυπηρετεί διπλό στόχο. Πρώτος στόχος ο πλήρης εκτουρκισμός των τουρκοκυπρίων και, δια της επιτυχίας τούτου, η επιτυχία του δεύτερου στόχου που είναι η πλήρης και ασφαλής κατοχή από την τουρκία μέρους του Κυπριακού εδάφους, που θα κατέχουν οι τουρκοκύπριοι. Τότε δεν θα έχη ανάγκη η τουρκία να κάμη και προσάρτηση επισήμως.

Το τρίτο σημείο είναι ότι οι τούρκοι, στηριζόμενοι πάνω σ' αυτά τα επιστημονικά δεδομένα, θα επιμένουν να μη δεχθούν την επιστροφή όλων των προσφύγων, παρά μόνο ενός αριθμού, και σε τέτοια αναλογία, που να

αποτελούν μειοψηφία έναντι των τούρκων. Δηλαδή θα αντιστρέψουν τους όρους, κι εκεί που οι τουρκοκύπριοι αποτελούσαν φυσικές μειονότητες μέσα στον Ελληνικό πληθυσμό, τώρα οι Ελληνοκύπριοι θα αποτελούν τεχνητές μειονότητες μέσα στον τουρκικό πληθυσμό.

Τι σημαίνει αυτό για τον Ελληνισμό της Κύπρου είναι αυτονόητο. Μα αυτό δεν πρέπει να γίνη και δεν πρέπει να μας απελπίζη. Μονάχα οι ανιστόρητοι απελπίζονται. Ο Ελληνισμός της Κύπρου πέρασε πολλά δεινά κι' έχασε στους σκοτεινούς αιώνες του Μεσαίωνα πολύ αίμα. Άλλοι σκοτώθηκαν, άλλοι φράγκεψαν, άλλοι τούρκεψαν. «...Ότι αρχή και τέλος, παλαιόθεν και ως τώρα, λέγει ο Μακρυγιάννης, όλα τα θερία πολεμούν να μας φάνε και δεν μπορούνε. Τρώνε από μας και μένει και μαγιά.»

Γι' αυτό πρέπει να ξέρουμε τώρα τί κίνδυνο έχουμε μπροστά μας. Το να γνωρίζουμε ποιές είναι οι απαιτήσεις του εχθρού, είναι ένα πράγμα, το να ξέρουμε όμως, ποιοι είναι οι απώτεροι στόχοι τους, είναι το δεύτερο και το ουσιωδέστερο. Εδώ που έφθασαν τα πράγματα, εμείς δεν έχουμε πια δικούς μας στόχους, στόχοι μας είναι πως να εξαρθρώσουμε τα σχέδια της τουρκιάς. Δεν είναι αρκετό να διακηρύττουμε ότι μπορούμε να ζήσουμε ειρηνικά με τους τουρκοκυπρίους. Αυτήν την πολιτική πρέπει να την αλλάξουμε και να την καταστήσουμε περισσότερο ουσιαστική και πειστική. Πρέπει να αποδείξουμε στα Ηνωμένα Έθνη και σ' όλους τους φίλους μας ότι οι Τούρκοι της τουρκίας είναι ξένοι προς τους τουρκοκυπρίους. Ότι οι δεύτεροι είναι διαφορετικής εθνολογικής συνθέσεως από τους πρώτους, που είναι δικοί μας συγγενείς. Ότι μαζί με τους τουρκοκυπρίους ζούσαμε ειρηνικά και αδελφικά κι ότι η τουρκία, ξέροντας το αυτό, ανέλαβε να τους εκτουρκίση και τους ξερίζωσε απο τες εστίες τους.

Εμείς, εφόσο αναγνωριζόμαστε διεθνώς ως Κυπριακό κράτος, έχουμε νομική υποχρέωση να προστατεύσουμε και τους τουρκοκυπρίους από τον ξεριζωμό που τους επέβαλε μια ξένη δύναμη, η τουρκία, που άλλους εξηπάτησε με υποσχέσεις κι' άλλους υποχρέωσε με απειλές να καταφύγουν στον Βορρά και τους εγκατέστησε μέσα στα λεηλατημένα σπίτια των άλλων συμπατριωτών των, των Ελλήνων.

Κι' ότι είναι τεκμηριωμένα αυτά που γράφω θα παραθέσω την παρακάτω περικοπή από τον «Φιλελεύθερο» της 25 Δεκεμβρίου του 1975:

«Θα περιμένουμε όσον καιρό χρειασθή, την ευλογημένη κείνη ώρα, που θα γυρίσουμε κι' εμείς στα σπίτια μας», λέγουν οι τουρκοκύπριοι, που παρά τη θέλησή τους, βρίσκονται τώρα στον κατεχόμενο Βορρά....». Η συμπεριφορά των τουρκοκυπρίων έναντι των ελληνοκυπρίων είναι φιλική και σε πολλές περιπτώσεις συγκινητική. Η μεγάλη πλειοψηφία των τουρκοκυπρίων νιώθουν ακριβώς, όπως και οι Έλληνες. Είναι σκλαβωμένοι και αυτοί από τον ίδιο κατακτητή και διακής τους πόθος είναι να ζήσουν στα σπίτια τους, στις δουλειές τους, και μαζί με τους Έλληνες, όπως προηγουμένως. Και ο πρόσφυγας Καρπασίτης περαιτέρω ανέφερεν ότι όταν ρώτησε κάποιον τουρκοκύπριο, αν αλλάσση περιουσίες, εκείνος του είπε: «Άκου, γείτονα, ούτε η δική σου περιουσία μπορεί ποτέ να γίνη δική μου ούτε η δική μου δική σου. Εμείς θα περιμένουμε όσον καιρόν χρειασθή, και μόλις μας επιτροπή να πάμε

στις περιουσίες και στα σπίτια μας, εγώ αν δεν μπορέσω να γυρίσω με αυτοκίνητο – διότι θα είναι όλα γεμάτα – θα τρέξω με τα πόδια να βρεθώ όσον μπορώ πιο γρήγορα στο σπίτι μου.»

Ναι, αυτό το στόμα διαλαλεί την αλήθεια και πρέπει να διαμορφώσουμε νέα πολιτική και να εκθέσουμε στη διεθνή κοινή γνώμη ότι οι τουρκοκύπριοι είναι όμαιμοι αδελφοί μας βάσει αυτών των ιστορικών δεδομένων κι εφόσον αναγνωρίζομαστε διεθνώς ως Κυπριακό κράτος, όλοι οι κάτοικοι, που βρίσκονται σ' αυτή την επικράτεια, είναι πολίτες που ανήκουν σ' αυτό το κράτος κι όχι σε ξένη δύναμη, την τουρκία, που εισέβαλε για να διαλύσει την ενότητα και ακεραιότητα του κράτους αυτού, να υποδουλώσει, και όχι να προστατεύσει, να κατακτήσει κι' όχι να ελευθερώσει, όπως ισχυρίζεται, μέρος των πολιτών του και να καταστήσει άλλες 200 χιλιάδες ακτήμονες και αστέγους.

Αυτή είναι η αδιάψευστη ιστορική αλήθεια. Αυτήν πρέπει ν' ακολουθήσουμε και μέσα σ' αυτά τα ιστορικά πλαίσια πρέπει να κινηθεί η νέα πολιτική μας, αν θέλουμε να μην επαναληφθούν τα σφάλματα του παρελθόντος.

Να καλέσουμε τους αδελφούς μας τουρκοκυπρίους σε μια ειλικρινή συνεργασία, για την επιτυχία της νέας πολιτικής, για να φέρουμε την ειρήνη και την ευτυχία σ' αυτόν τον τόπο και να ζήσουμε ξανά αδελφωμένοι, όπως και πριν, Έλληνες και Τούρκοι της Κύπρου.

English Summary

The author of this paper maintains that the Turkish Cypriots are, in their large majority Greeks, who passed through a cryptochristian stage to Islam, during the Turkish occupation of Cyprus (1571 – 1878), hoping to avoid turkish oppression. Later on, a great number of them accepted turkish nationality and the rest either returned to Christianity or remained Cryptochristians (Linobambaki).

This view is supported by (a) historical data, which he quotes, (b) by the evidence of religious rituals belonging to the Greek Orthodox Church, which the Turkish Cypriots used to perform secretly, and which a number of them are still performing this day, and (c) by the fact that they used to speak only Greek and some of them do so even now. For this reason the turkish and Greek Cypriots, aware of their common ancestry, used to live in harmony and were happy.

This fact, in the author's view made Ankara intervene and disrupt those harmonious relations. Later on, after having found a pretext, turkey invaded Cyprus, occupied the north of it and drove the Greek Cypriots from their homes in this area. Soon afterwards, Turkey uprooted the turkish Cypriots from their homes in the south of Cyprus by promises or by threats and settled them in the north, with a view to turkizing them and so turning a part of Cyprus into a province of Turkey.

The author concludes that, therefore, the turks of turkey are foreign to the turkish Cypriots, not only from the view point that they belong to a foreign country, but also from an ethnological point of view. The Republic of Cyprus should declare this fact to the world and campaign for help to unify the people of Cyprus by resettling them in their homes. They should be left undisturbed, without any foreign intervention, enabled to live again in harmony and happiness in their own homes and on their own land, as before.

Kyriacos Hadjioannou
Kefallenias str. 15
Limassol (Cyprus)
May 1976